

Svenska kyrkan

KYRKOKANSLIET

2022-04-11

Krigsplacering i Svenska kyrkan

Vägledning

Innehåll

Inledning.....	4
Planeringsförutsättningar.....	5
Mål för totalförsvaret.....	5
Offentlighet för handlingar	6
Dataskydd.....	6
Metod för krigsplacering	6
Steg 1: Besluta att krigsplacering ska ske.....	7
Steg 2: Säkerställ verkställande av beslutet och intern samordning	7
Steg 3: Informera personal och arbetstagarorganisationer	7
Steg 4: Genomför disponibilitetskontroll	7
Steg 5: Gör en verksamhetsanalys	7
Steg 6: Kom överens med annan aktör var individen ska vara krigsplacerad.....	8
Steg 7: Fatta beslut om vilka som ska krigsplaceras	8
Steg 8: Meddela Plikt- och prövningsverket som registrerar krigsplaceringen	8
Steg 9: Meddela varje individ skriftligt om beslutet och dess innebörd.....	8
Steg 10: Årlig översyn.....	8
Bilaga 1. Offentlighet för handlingar	9
Uppgifter om anställda.....	9
Uppgifter om beredskapsplanering.....	9
Personuppgifter.....	10
Bilaga 2. Dataskydd	12
Den personuppgiftsansvarigas skyldigheter	12
1. Bestäm för vilka ändamål som personuppgifterna ska behandlas och hur behandlingen ska gå till (ändamål och medel).....	12
2. Säkerställ en lämplig rättslig grund för personuppgiftsbehandlingen	12
3. Följ alla de grundläggande principerna under hela personuppgiftsbehandlingen	12
4. Behandling av känsliga personuppgifter	13
5. Tillgodose de registrerades rättigheter	14
6. Genomför lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa och visa att personuppgiftsbehandlingen utförs i enlighet med GDPR.....	14
7. Ansvara för personuppgiftsincidenter som kan inträffa inom ramen för personuppgiftsbehandlingen	14
8. Dokumentera personuppgiftsbehandlingen, inklusive beslut och överväganden som rör hela personuppgiftsbehandlingen för utförande av detta uppdrag	14
Bedöm om en konsekvensbedömning behöver genomföras	15

Tänk på hur informationen hanteras	15
Särskilt om utbytet av information med Plikt- och prövningsverket	16

Inledning

Denna vägledning är avsedd för arbete med krigsplacering¹ inom Svenska kyrkan.

Avsikten är att vägledningen ska utgöra ett praktiskt stöd för att säkerställa tillgång till personal i den verksamhet som Svenska kyrkan genom föreskrift som meddelats i lag, förordning eller på annan grund, är skyldig att upprätthålla under höjd beredskap och krig.

Vägledningen utgår sålunda från de mål som regeringen formulerat i proposition 2020/21:30 Totalförsvaret 2021–2025 samt relevant lagstiftning inom område. Särskilt tar vägledningen avstamp i

- Lag (1998:1591) om Svenska kyrkan
- Begravningslagen (1990:1144)
- Kulturmiljölagen (1988:950)
- Lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap
- Förordning (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap
- Lag (1994:1809) om totalförsvarsplikt
- Förordning (1995:238) om totalförsvarsplikt

Ovanstående utgör grunden för den verksamhet som Svenska kyrkan är ålagd att bedriva under höjd beredskap och de skyldigheter som faller på dess personal. Det utgör också grunden för Svenska kyrkans möjlighet, men inte skyldighet, att göra framställning om krigsplacering till Plikt- och prövningsverket.²

Därutöver finns krav i kyrkoordningen som innebär att respektive nivå inom Svenska kyrkan ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs för verksamheten under kris och höjd beredskap (den kyrkliga beredskapen) (2 kap. 11 §, 6 kap. 5 § och 12 kap. 2 §)

Alla ansträngningar har gjorts för att begränsa vägledningens innehåll, så att den verkligen kan fungera som det praktiska verktyg som är avsikten. I den andan lämnas också utrymme för de lösningar som passar bäst utifrån lokala förutsättningar i församlingar och pastorat. Med församlingar avses i denna vägledning församlingar som inte ingår i pastorat.

En övergripande princip för all totalförsvarsplanering är att varje person ska tjänstgöra i samhället där han eller hon gör bäst nytta. Därför är det fel att utan god grund välja att krigsplacera all personal. Bara den personal som behövs för uppgiften ska krigsplaceras, men inte heller färre. Övrig personal ska ställas till förfogande för annan verksamhet inom totalförsvaret. Krigsplacering är vid sidan av regler om allmän tjänsteplikt den planeringsåtgärd som säkerställer detta för Svenska kyrkans räkning.

I vägledningen rekommenderas att en analys av verksamheten görs som en del av processen med att komma fram till vilken personal som ska, jämte vilken som inte ska krigsplaceras. Utifrån ovan nämnda utgångspunkter får krigsplacering störst förmågehöjande effekt med ett fokus på verksamhetskritiska funktioner vid församlingar och pastorat samt de delar i stiftens kanslier och kyrkokansliet som kan anses utgöra ett administrativt och bakre stöd till dess funktioner.

¹ Krigsplacering är en planeringsåtgärd som innebär att en person är ianspråktagen för att tjänstgöra under höjd beredskap. Skyldigheten att tjänstgöra inträder först när regeringen under höjd beredskap beslutar det. Beredskapslarm innebär en order till den som är krigsplacerad att omedelbart inställa sig för tjänstgöring.

² Totalförsvarets plikt- och prövningsverk, Plikt- och prövningsverket, bidrar till Sveriges inre och yttre säkerhet genom verksamhet och uppdrag inom bemanningsstöd och personalförsörjning.

Planeringsförutsättningar

Den senaste tiden säkerhetspolitiska utveckling i vårt närområde gör det alltmer tydligt att ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas.³ Totalförsvaret ska mot den verkligheten utformas och dimensioneras för att så långt möjligt verka krigsavhållande men också kunna möta ett angrepp.

Lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap slår fast att beslut om höjd beredskap kan fattas i två steg, skärpt respektive högsta beredskap. Är Sverige i krig råder högsta beredskap. Regeringen kan också besluta om höjd beredskap vid krigsfara eller sådana utomordentliga förhållanden föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser.

Under högsta beredskap är totalförsvaret (militärt respektive civilt försvar) all samhällsverksamhet som ska bedrivas.⁴ Det är verksamhet som utgår från följande mål.

Mål för totalförsvaret

Det övergripande målet för totalförsvaret ska vara att ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet.

Målet för det militära försvaret ska vara att ha förmåga att:

- försvara Sverige mot väpnat angrepp,
- hävda Sveriges territoriella integritet samt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt,
- främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande
- insatser, och
- skydda samhället och dess funktionalitet genom att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap

Målet för det civila försvaret ska vara att ha förmåga att:

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- upprätthålla en nödvändig försörjning,
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld,
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan,
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, och
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

Detta tillsammans med de föreskrifter som meddelats genom begravningslagen, kulturmiljölagen och lagen om Svenska kyrkan, jämte allmänna principer för personals tjänstgöring inom totalförsvaret, utgör den yttersta grunden för den kyrkliga beredskapen.

³ Regeringens proposition 2020/21:30 Totalförsvaret 2021–2025.

⁴ Lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap

Offentlighet för handlingar

Inför att en arbetsgivare inom Svenska kyrkan lämnar uppgifter till Plikt- och prövningsverket, måste arbetsgivaren pröva att det inte finns förbud mot att lämna ut uppgifterna enligt de regler som gäller för utlämnande av handlingar. Det gäller även om utlämnandet sker på initiativ av arbetsgivaren och såväl inför disponibilitetskontroll, som vid registrering av krigsplacerade som en planeringsåtgärd.

Det utlämnande av uppgifter som arbetsgivaren vill göra, innebär bland annat att uppgifter om kyrkans anställda lämnas ut liksom uppgifter hänförliga till kyrkans beredskapsplanering. Utlämnandet innefattar också utlämnande av personuppgifter. För samtliga dessa situationer finns det bestämmelser som behöver beaktas. Bestämmelser om utlämnande av handlingar finns i 53 kap. kyrkoordningen och undantag från offentlighet i 54 kap. kyrkoordningen. För handlingar som avser beredskapsförberedelser inom begravningsverksamheten och för handlingar som avser vård och underhåll för de kyrkliga kulturminnena i vissa fall, behöver också bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen beaktas.

I bilaga 1 finns en sammanfattande text som kan ge vägledning i arbetet med utlämnandefrågor. Sammanfattningsvis bör det vara möjligt för arbetsgivarna att lämna uppgifter till Plikt- och prövningsverket.

Dataskydd

Arbetet med att bygga en krigsorganisation innebär att en stor mängd personuppgifter avseende anställda kommer att behandlas. När detta sker, är det viktigt att också ha tänkt igenom vilka skyldigheter som finns inom ramen för ens personuppgiftsansvar och att efterleva dataskyddslagstiftningens krav. Det betyder att innan arbetet påbörjas, så behöver den personuppgiftsansvariga exempelvis besluta vilken rättslig grund som är tillämplig, följa alla de grundläggande principerna och övriga krav.

I bilaga 2 finns en sammanfattande text som kan ge vägledning i det arbetet. Sammanfattningsvis bör det vara möjligt för arbetsgivarna att behandla personuppgifter på ett sätt som är förenligt med dataskyddslagstiftningen förutsatt att alla krav som lagstiftningen ställer följs.

Metod för krigsplacering

När det råder höjd beredskap får regeringen enligt lagen om totalförsvarsplikt föreskriva om allmän tjänsteplikt, om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret ska kunna upprätthållas. Regeringen får också enligt denna lag föreskriva att värn- och civilpliktiga som har krigsplacerats i beredskapstjänstgöring ska fullgöra sådan.

Krigsplacering kan vid sidan av den beredskapstjänstgöring som nämnts ovan, också göras som en planeringsåtgärd. I ljuset av ovanstående är krigsplanering av Svenska kyrkans personal en lämplig planeringsåtgärd som syftar till att skapa förutsägbarhet och att säkerställa att personal finns tillgänglig för det ansvar som arbetsgivare inom Svenska kyrkan kommer att axla under höjd beredskap.

Nedan redogörs för en modell bestående av steg som kan tas på vägen från beslut om krigsplacering till en långsiktig förvaltning. De olika stegen är avgränsade och i huvudsak avsedda att tas i redovisad ordning, även om de till del kan tas simultant.

Steg 1: Besluta att krigsplacering ska ske

Att fatta beslut om att göra framställan om krigsplacering är en uppgift som ankommer på högsta behörige företrädare för arbetsgivaren som dock kan delegera frågan inom organisationen. Detta utgör det första steget i processen.

MBL-förhandling ska äga rum innan arbetsgivaren genom behörigt organ eller företrädare i övrigt fattar beslutet.

I linje med sin främjandeuppgift är det lämpligt att stiftens utgör stöd till församlingarna och pastoraten i eventuella frågor kring beslutet och totalförsvarsplanering generellt. Analogt är det naturligt att den nationella nivån utgör motsvarande stöd till stiftens.

Steg 2: Säkerställ verkställande av beslutet och intern samordning

Tilldela huvudansvaret för uppgiften till en lämplig person i organisationen och säkerställ att denne får tillgång till personer med nödvändig kompetens inom områdena totalförsvarsplanering, HR, juridik och kommunikation. Den samlade kompetensen kommer att vara till hjälp i de kommande stegen.

Säkerställ också att huvudansvarig person får tillgång till ledningen i händelse av behov av snabba avstämningar.

Det är också viktigt för det fortsatta arbetet att planera för kontinuitet för de fall personen med huvudansvaret, eller någon annan med särskild expertis, blir förhindrad att fullgöra uppdraget.

Steg 3: Informera personal och arbetstagarorganisationer

För en del personer kan begreppet krigsplacering vara laddat med förställningar om vad det innebär. Därför är det viktigt att sakligt och tydligt informera om arbetet, varför det görs och konsekvenser för den enskilda. På samma sätt bör även arbetstagarorganisationer informeras om arbetet.

Steg 4: Genomför disponibilitetskontroll

Disponibilitetskontroll innebär, som namnet indikerar, en kontroll över vilka som redan är ianspråktaga för andra uppgifter inom totalförsvaret. Det sker genom en förfrågan till Plikt- och prövningsverket på följande sätt.

1. Förbered en lista i Excel-format med personnummer för de personer som ska ingå i kontrollen.
2. Skicka listan på USB-minne eller CD-skiva till **Plikt- och prövningsverket, Box 31, 651 02 Karlstad** tillsammans med ett följebrev. USB-minnet eller CD-skivan skickas som värdepost eller rekommenderat brev.
3. Plikt- och prövningsverket svarar på kontrollen genom att skicka tillbaka listan på motsvarande sätt som 2 ovan.

Rekommendationen är att disponibilitetskontrollen ska omfatta all personal i organisationen. Det ger en tydlig bild av vilka som redan är krigsplacerade.

Steg 5: Gör en verksamhetsanalys

Verksamhetsanalysen syftar till att avgöra vilken personal som behövs under höjd beredskap. Analysen ska ta avstamp i planeringsförutsättningarna ovan och en krigsorganisation som är dimensionerad för krigshandlingar på och om svenskt territorium. Utgångspunkten är också att den grundläggande uppgiften ska utföras liksom huvudmannaskapet för begravningsverksamheten jämte ansvaret för vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena.

Ett sätt att genomföra det här steget är följande:

1. Använd krigshandlingar i Sverige som planeringantagande.
2. Beakta att verksamheten måste kunna bedrivas även under störda förhållanden då tillgång till elektroniska kommunikationer, IT-system, elektricitet, drivmedel etc. är begränsad eller obefintlig.
3. Utgå från att förbindelsen med stift och kyrkokansliet är bruten.
4. Begrunda för huvudområdena ovan vilka verksamheter som måste upprätthållas utifrån målen för totalförsvaret.
5. Värdera vilken personal som krävs för detta.
6. Överväg möjligheten att när så befinner sig nödvändigt, lösa uppgifter genom samverkan och samarbete med andra pastorat, församlingar och enheter utanför de samverkansstrukturer och samarbetsformer som finns och tillämpas under normala förhållanden.

Steg 6: Kom överens med annan aktör var individen ska vara krigsplacerad

I de fall en person som bedöms behövas för Svenska kyrkans räkning är ianspråktagen av en annan aktör, krävs en dialog med den andra aktören om var personen i fråga kommer bäst till sin rätt och gör mest nytta.

Om personal har ingått personliga avtal, frivilligavtal, med annan aktör kan frågan lyftas till enskilda individer om de kan tänka sig att säga upp sina avtal med annan aktör och låta sig krigsplaceras på arbetsplatsen er som alternativ i stället.

Dialoger och förhandlingar enligt ovan ska alltid utgå från det bästa för totalförsvaret.

Steg 7: Fatta beslut om vilka som ska krigsplaceras

Ta fram en lista över personal som ska krigsplaceras och föredra den för den som fattade det ursprungliga beslutet att framställa om krigsplacering ska ske (steg 1 ovan).

Steg 8: Meddela Plikt- och prövningsverket som registrerar krigsplaceringen

Listan med personal som ska krigsplaceras skickas i Excel-format på samma sätt och i samma format som under steg 4 ovan till Plikt- och prövningsverket.

I det här steget träffas en Överenskommelse om registrering och redovisning av personal mellan arbetsgivaren och Plikt- och prövningsverket. Överenskommelsen sker med en särskild blankett som tillhandahålls på Plikt- och prövningsverkets webbplats i avsnittet Blanketter och e-tjänster

[Blanketter och e-tjänster - Plikt- och prövningsverket \(plikverket.se\)](http://plikverket.se)

Steg 9: Meddela varje individ skriftligt om beslutet och dess innebörd

Meddela den anställda skriftligen om krigsplaceringen. Beskedet bör skickas till hemadressen för att säkerställa att de som är tjänstlediga eller föräldralediga nås av meddelandet.

Beskedet ska innehålla uppgift om inställelseplats. Krigsplaceringsbeslutet med information om specifik krigsplacering sparas i personakten.

Steg 10: Årlig översyn

För att upprätthålla aktualitet i krigsplaceringen fordras en regelbunden översyn. Kyrkokansliet rekommenderar att en översyn sker årligen för att det inte ska förflyta för lång tid mellan det att personal slutar eller tillkommer till arbetsplatsen och att de krigsplaceras. Det innebär att aktuella steg ovan upprepas årligen.

I anslutning till den årliga översynen rekommenderar även en årlig analys enligt steg 5 för att omhänderta eventuella förändringar i verksamheten som får påverkan på beslut om krigsplacering.

Bilaga 1. Offentlighet för handlingar

I denna bilaga redogörs för några av bestämmelserna som skulle kunna bli tillämpliga vid ett utlämnande av uppgifter till Plikt- och provningsverket. Det kan noteras att det vid sidan av de bestämmelser som tas upp, i enstaka fall kan finnas andra bestämmelser som också behöver övervägas utifrån förhållandena i det enskilda fallet. Stiftens jurister kan lämna närmare vägledning i rättsliga frågor.

Uppgifter om anställda

Inom kyrkans personaladministration gäller förbud mot att lämna ut uppgifter om en anställds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att personen i fråga eller någon närstående lider men (54 kap. 4 § kyrkoordningen). Vid en provning om vad som kan lämnas ut, är utgångspunkten för arbetsgivarens bedömning att uppgifter av detta slag inte utan vidare kan lämnas ut, men att det inte råder ett absolut förbud.

Namn, personnummer och att personen är anställd inom Svenska kyrkan är i sig uppgifter om personliga förhållanden. Uppgifter om vilken personal som finns tillgänglig vid händelse av höjd beredskap bör vidare anses vara en del av kyrkans personaladministration.

Vid provningen behöver beaktas hur Plikt- och provningsverket kommer att använda uppgifterna och att uppgifterna hos myndigheten blir allmänna handlingar, som myndigheten kan behöva lämna ut till någon annan.

Myndighetens egen behandling av uppgifterna bör inte kunna anses leda till men för den anställda eller någon denne närstående.

I offentlighets- och sekretesslagen finns ett antal möjliga sekretessbestämmelser som bör skydda de uppgifter som Plikt- och provningsverket får del av om någon begär ut dessa uppgifter från myndigheten.

Myndigheten kan inte lämna ut uppgifter om det kan antas att mottagaren behandlar dem i strid med dataskyddslagstiftningen (21 kap. 7 § nämnda lag). Uppgift om anställning i Svenska kyrkan bör vidare av myndigheten uppfattas vara en känslig personuppgift. Detta talar för att myndighetens möjligheter att lämna ut uppgifter är begränsad redan av denna anledning (se vidare avsnittet om dataskydd).

Uppgifterna omfattas vidare av försvarssekretess enligt (15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen). Det innebär att det kan antas att myndigheten inte lämnar ut uppgifter om personer som är krigsplacerade inom Svenska kyrkan (se vidare avsnittet om beredskapsplanering). Båda de nu nämnda bestämmelserna, och särskilt bestämmelsen om försvarssekretess, bör kunna antas ge ett tillräckligt starkt stöd för en arbetsgivare att dra slutsatsen att utlämnandet inte medför något men för den anställda eller någon närstående till denna.

Uppgifter om beredskapsplanering

Uppgift om krigsplacering kan antas vara en uppgift hänförlig till beredskapsplanering, som i sin tur bör kunna hänföras till ett slags säkerhets- och bevakningsåtgärd. Det råder förbud mot att lämna ut uppgifter av detta slag, om syftet med åtgärden motverkas om uppgiften röjs (54 kap. 10 § kyrkoordningen).

Utgångspunkten för bedömningen ovan är att uppgifterna är offentliga. Det bör dock kunna antas att syftet med beredskapsåtgärden, som är att säkerställa kyrkans beredskap vid händelse av höjd beredskap, typiskt sett motverkas om de lämnas ut varför ett utlämnande normalt inte bör ske utan

en noggrann prövning. När det däremot gäller utlämnande till Plikt- och prövningsverket för disponibilitetskontroll eller registrering av krigsplacerade, bör förhållandet kunna antas vara det motsatta. Utlämnandet är i detta fall snarast ett led inom ramen för den åtgärd som bestämmelsen avser att skydda.

Handlingar som upprättas inom ramen för den beredskapsplanering som gäller begravningsverksamheten, inklusive handlingar som innehåller uppgift om krigsplacerade i denna verksamhet, omfattas vidare av bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen och blir därför att betrakta som *allmänna handlingar*. Detsamma kan gälla för handlingar som rör beredskapsförberedelser avseende vård och underhåll för de kyrkliga kulturminnena, om förberedelserna innebär ianspråktagande/användning av kyrkoantikvarisk ersättning för att göra denna planering (jfr 2 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen och bilagan till denna lag). Ett utlämnande till Plikt- och prövningsverket måste beträffande denna verksamhet därför göras i enlighet med bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen. Detsamma kan gälla uppgifter om annan kyrklig beredskap som förekommer i en allmän handling. Uppgifter om beredskapsplanering kan exempelvis behöva prövas mot 15 kap. 2 § nämnda lag. Enligt denna bestämmelse gäller sekretess för uppgifter som rör verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvaret, om det kan antas att det skadar landets försvar⁵ eller på annat sätt vållar fara för Sveriges säkerhet om uppgiften röjs. Bestämmelsen kan tillämpas av myndigheter och andra organ som ska tillämpa offentlighets- och sekretesslagen och är också den bestämmelse som Plikt- och prövningsverket tillämpar för uppgifterna i sitt informationssystem. Bestämmelsen bör därför efter prövning inte hindra ett utlämnande till myndigheten.

Personuppgifter

Om det kan antas att en *mottagares behandling av personuppgifter* skulle strida mot bestämmelserna i dataskyddsförordningen eller dataskyddslagen, får uppgifterna inte lämnas ut (54 kap. 11 b § kyrkoordningen). Detsamma kan gälla för personuppgifter i handlingar som är att betrakta som allmänna, där en motsvarande prövning kan behöva ske enligt 21 kap. 7 § offentlighets- och sekretesslagen. Denna prövning behöver göras även om uppgifterna lämnas på initiativ av arbetsgivaren och avse om Plikt- och prövningsverket får behandla de personuppgifter som utlämnandet avser.

De uppgifter om anställda som behöver lämnas till, och i många fall registreras hos, Plikt- och prövningsverket avser uppgift om anställds namn, personnummer och arbetsgivare inom Svenska kyrkan. Detta är personuppgifter, se vidare avsnittet om dataskydd. Uppgift om anställning inom Svenska kyrkan bör som utgångspunkt också kunna anses ge uttryck för en anställds religiösa övertygelse och därigenom vara en känslig personuppgift.

Enligt totalförvarsdatalagen (2020:151), som gäller i Plikt- och prövningsverks verksamhet vid behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga och annan personal som har en uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap, har myndigheten rätt att behandla personuppgifter för att redovisa personal med uppgifter inom totalförsvaret om det är nödvändigt, och känsliga personuppgifter om det är absolut nödvändigt (6 och 8 §§). Mot den bakgrunden, och mot bakgrund av att myndigheten anser sig ha stöd för att registrera och hantera personuppgifterna, finns det inte

⁵ Med landets försvar avses alla de olika verksamheter som är av betydelse för landets samlade försvarsåtgärder. Försvarssekretessen inkluderar således inte bara rent militära företeelser utan också åtgärder med avseende på totalförsvaret i övrigt. Totalförsvaret är enligt lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap sådan verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Totalförsvaret består av militärt försvar och civilt försvar. Hit räknas bl.a. befolkningsskyddet, försörjningsberedskapen och det psykologiska försvaret.

anledning att anta att ett utlämnande av uppgifterna skulle innebära att Plikt- och prövningsverket skulle behandla dem i strid med gällande dataskyddslagstiftning.

Bilaga 2. Dataskydd

De kyrkliga arbetsgivarnas process med att krigsplacera sin personal kommer att innebära att en mängd personuppgifter behöver behandlas. Processen omfattar allt från initiala samtal hos arbetsgivaren om vilka personer som ska bemanna krigsorganisationen till kommunikationen med Plikt- och prövningsverket om vilka personer som registreras i Plikt- och prövningsverkets informationssystem. Dataskyddsförordningen (fortsättningsvis GDPR) innehåller de regler om dataskydd som sätter ramarna för hur hela personuppgiftsbehandlingen ska gå till inom respektive arbetsgivares arbete med sin krigsorganisation och dess bemanning, inklusive krigsplacering av personal. GDPR behöver efterlevas i processens samtliga steg.

Varje arbetsgivare inom Svenska kyrkan är personuppgiftsansvarig för sina förteckningar över krigsplacerade personer eller personer som skulle kunna bli föremål för krigsplacering. Dessa personer är de som kallas för registrerade. Det innebär att varje arbetsgivare (personuppgiftsansvarig) behöver göra en analys som omfattar ett antal moment som anges nedan. Nedan finns också exempel på hur det är möjligt att göra sina bedömningar till stöd för de egna ställningstagandena.

Den personuppgiftsansvarigas skyldigheter

Samtliga åtta punkter nedan är skyldigheter som måste följas för att den personuppgiftsansvariga ska uppfylla sitt ansvar enligt GDPR.

1. Bestäm för vilka ändamål som personuppgifterna ska behandlas och hur behandlingen ska gå till (ändamål och medel)⁶

Ändamålet med behandlingarna är att säkerställa tillgång till personal i den verksamhet som varje arbetsgivare i Svenska kyrkan ska upprätthålla under höjd beredskap enligt föreskrift som meddelats i lag, förordning, kyrkoordningen eller på annan grund.

2. Säkerställ en lämplig rättslig grund för personuppgiftsbehandlingen⁷

All behandling av personuppgifter måste kunna stödja sig på en av de rättsliga grunder som anges i GDPR. När det gäller krigsplacering av en arbetsgivarens personal kan de rättsliga grunderna intresseavvägning och rättslig förpliktelse bli aktuella. Rättslig förpliktelse bör kunna användas i de delar av Svenska kyrkans verksamhet som enligt lag kunna upprätthållas vid höjd beredskap, exempelvis till följd av föreskrifter i begravningslagen och kulturmiljölagen. I de fall någon sådan föreskrift i lag eller förordning inte finns för en viss verksamhet, t.ex. för den ordinarie församlingsverksamheten, bör i stället den rättsliga grunden intresseavvägning kunna användas eftersom Svenska kyrkans arbetsgivare har ett berättigat intresse att fortsätta bedriva verksamheten även under höjd beredskap. Detta är ett intresse som kan anses väga tyngre än den registrerades (anställdes) intresse av skydd för sina personuppgifter. Inom ramen för intresseavvägning är det även möjligt att sprida personuppgifterna till tredje part (se även nedan information om utbytet av information med Plikt- och prövningsverket), i detta fall till Plikt- och prövningsverket eftersom ett utlämnande av uppgifterna till den är motiverat.

3. Följ alla de grundläggande principerna under hela personuppgiftsbehandlingen⁸

All personuppgiftsbehandling måste vara laglig, korrekt och präglas av öppenhet (gentemot de registrerade). Vidare måste personuppgiftsbehandlingen alltid begränsas till och av ett visst på förhand bestämt ändamål (jfr punkt 1) och aldrig behandla fler personuppgifter än vad som behövs

⁶ Artikel 24 GDPR.

⁷ Artikel 6 GDPR.

⁸ Artikel 5 GDPR.

för det ändamålet (uppgiftsminimering). Personuppgifterna ska även vara korrekta, om nödvändigt uppdaterade (både hos den personuppgiftsansvariga internt och löpande korrigeras till Plikt- och prövningsverket när förändringar sker). Personuppgifterna får inte heller sparas längre än vad som är nödvändigt för att uppfylla ändamålet med personuppgiftsbehandlingen (lagringsminimering). Dessutom måste personuppgifterna skyddas genom att lämpliga säkerhetsåtgärder vidtas så att inte obehöriga (inom och utanför den personuppgiftsansvarigas verksamhet) får tillträde till dem. Den personuppgiftsansvariga måste också kunna visa att och hur alla de grundläggande principerna efterlevs genom att bland annat dokumentera beslut och övervägande samt säkerställa att det finns riktlinjer/rutiner för personuppgiftsbehandlingen.

4. Behandling av känsliga personuppgifter

Eftersom en anställning inom Svenska kyrkan direkt eller indirekt kan avslöja religiös övertygelse för de personer som anmäls till Plikt- och prövningsverket som ianspråktaga av Svenska kyrkan torde det innebära att känsliga personuppgifter kommer att behandlas. Behandling av känsliga personuppgifter är som utgångspunkt förbjuden. För att en personuppgiftsansvarig ska kunna behandla känsliga personuppgifter krävs det därför, utöver att den har en lämplig rättslig grund och följer alla de grundläggande principerna, också att den kan stödja sin personuppgiftshandling på ett av undantagen i artikel 9(2) GDPR.⁹ Det undantag som torde bli aktuellt i detta fall är det så kallade medlemsundantaget som säger att en organisation med religiöst syfte får behandla uppgifter om sina medlemmar. Det är dock inte möjligt att med stöd av detta undantag överlämna uppgifterna till Plikt- och prövningsverket eftersom ett villkor för behandling med stöd av medlemsundantaget är att personuppgifterna inte lämnas ut utanför organisationen.

För att kunna lämna ut uppgifterna till Plikt- och prövningsverket behöver det därför finnas något annat tillämpligt undantag. Den personuppgiftsansvariga bör i detta fall kunna förlita sig på undantaget om att personuppgiftsbehandlingen är nödvändigt av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse.¹⁰ Vad som utgör ett viktigt allmänt intresse är dock inte definierat i GDPR, och begreppens innebörd har ännu inte utvecklats närmare av EU-domstolen, men inom ramen för begreppet kan viss verksamhet som bedrivs av privata aktörer omfattas.¹¹ Om man jämför med Socialdataskyddsutredningen har det ansetts att ett viktigt allmänt intresse innebär att det bedrivs sådan verksamhet som ska finnas i enlighet med internationella rättighetsstadgor som omfattar alla medlemsstater.¹² Enligt Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2010/C 83/02) ska var och en ha rätt till religionsfrihet.¹³ Vidare har det i andra lagstiftningsärenden ansetts att det är ett viktigt allmänt intresse för att bland annat Svenska kyrkan ges goda förutsättningar att bedriva sin verksamhet i Sverige, samt att statens hjälp med avgiftsuppbörd också utgör ett viktigt allmänt intresse.¹⁴

Sammantaget talar detta för att Svenska kyrkans verksamhet utgör ett viktigt allmänt intresse, och för att kunna fortsätta bedriva detta viktiga allmänna intresse även under höjd beredskap behöver Svenska kyrkan säkerställa sin bemanning. I detta fall säkerställs bemanning genom att lämna ut en nödvändig mängd känsliga personuppgifter till Plikt- och prövningsverket om enbart de anställda som krävs för att säkerställa bemanning under höjd beredskap.

⁹ <https://www.imy.se/verksamhet/dataskydd/det-har-galler-enligt-gdpr/introduktion-till-gdpr/personuppgifter/kansliga-personuppgifter/nar-far-ni-behandla-kansliga-personuppgifter/>.

¹⁰ Artikel 9(2)(g) GDPR.

¹¹ Prop 2017/18:105 s 83.

¹² SOU 2017:66 s. 219.

¹³ Artikel 10 Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2010/C 83/02).

¹⁴ Prop. 1997/98:49 s. 17 och prop. 1998/99:38 s. 233 f.

5. Tillgodose de registrerades rättigheter¹⁵

Den personuppgiftsansvariga behöver så långt möjligt tillgodose de registrerades rättigheter. Det innebär att den personuppgiftsansvariga måste se till att de registrerade får information om varför, när och hur hans eller hennes personuppgifter behandlas. Om den registrerade vänder sig till den personuppgiftsansvariga med frågor om sina personuppgifter måste den personuppgiftsansvariga svara den registrerade. Detsamma gäller om den registrerade vill att den personuppgiftsansvariga ska rätta, radera eller begränsa användningen av den registrerades personuppgifter. Vidare har den registrerade rätt att invända mot den personuppgiftsansvarigas behandling av hans eller hennes personuppgifter, och rätt att få ut och använda sina personuppgifter på annat håll (dataportabilitet). Hur den registrerades rättigheter i praktiken ska efterlevas inom ramen för processen med krigsplacering behöver också klargöras i riktlinjer/rutiner för personuppgiftsbehandlingen.

6. Genomför lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa och visa att personuppgiftsbehandlingen utförs i enlighet med GDPR¹⁶

De lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder som vidtas ska även löpande ses över och uppdateras vid behov av den personuppgiftsansvariga. Vad gäller de organisatoriska åtgärderna behöver den personuppgiftsansvariga utreda och bestämma några saker inför personuppgiftsbehandlingen. Exempelvis vilka anställda som behöver ha tillgång till och är lämpliga för att administrera personuppgiftsbehandlingen. Vidare behöver den personuppgiftsansvariga bestämma interna rutiner, instruktioner och riktlinjer för hur de anställda som har rätt att komma åt personuppgifterna ska hantera dem. För att bedöma vilka säkerhetsåtgärder som är lämpliga måste arbetsgivaren göra en helhetsbedömning av vilka risker som behandlingen innebär i det enskilda fallet. Även behandling av känsliga personuppgifter kan ha olika risknivå beroende på i vilket sammanhang behandlingen förekommer, hur ingripande behandlingen är och på vilket sätt den genomförs.¹⁷ Se nedan kommentar till denna punkt angående informations säkerhet.

7. Ansvara för personuppgiftsincidenter som kan inträffa inom ramen för personuppgiftsbehandlingen¹⁸

En personuppgiftsincident är en händelse som leder till att personuppgifter kommer i orätta händer, förloras eller uppdateras felaktigt. Tänk på att med personuppgiftsansvaret följer särskilda skyldigheter när en personuppgiftsincident inträffar. En sådan incident kan t.ex. i allvarigare fall behöva anmälas till Integritetsskyddsmyndigheten.¹⁹ Följ era rutiner för hantering av incidenter och rådgör med ert dataskyddsbud vid behov.

8. Dokumentera personuppgiftsbehandlingen, inklusive beslut och överväganden som rör hela personuppgiftsbehandlingen för utförande av detta uppdrag²⁰

Säkerställ att personuppgiftsbehandlingarna omfattas av de riktlinjer som personuppgiftsansvariga är skyldig att ha för dataskydd och hantering av personuppgifter.

¹⁵ Artikel 12–23 GDPR.

¹⁶ Artikel 24(1) GDPR.

¹⁷ <https://www.imy.se/verksamhet/dataskydd/dataskydd-pa-olika-omraden/arbetsliv/tillaten-behandling--vilka-krav-galler/sakerhet/>.

¹⁸ Jämför skäl (85)–(88) och artikel 33–34 GDPR.

¹⁹ Det finns mer information om personuppgiftsincidenter och hur dessa ska hanteras på Integritetsskyddsmyndighetens hemsida: <https://www.imy.se/verksamhet/dataskydd/det-har-galler-enligt-gdpr/personuppgiftsincidenter/>.

²⁰ Artikel 5(2) GDPR.

Bedöm om en konsekvensbedömning behöver genomföras

När en personuppgiftsansvarig planerar att inleda en behandling av personuppgifter som kan leda till en hög risk för de registrerades fri- och rättigheter behöver ofta en konsekvensbedömning avseende dataskydd göras. Syftet med en sådan är att förebygga risker och målet är att skydda de personer vars personuppgifter behandlas i det aktuella fallet. En konsekvensbedömning bör göras i detta fall eftersom flera av kriterierna för en konsekvensbedömning uppfylls.²¹ Rådgör med ditt dataskyddsombud.

Tänk på hur informationen hanteras

Det är också enligt GDPR viktigt att tänka på att hantera personuppgifterna på ett säkert sätt ur ett informationssäkerhetsperspektiv. Tänk på:

- Att vid diskussion om vilka personer som ska krigsplaceras behöver det undersökas vilka kanaler som är lämpliga att använda för kommunikationen. Med tanke på ärendet i grunden rör uppgifter relaterade till rikets organisation i krigstid måste sägas att det är av så känslig karaktär att det endast bör diskuteras/kommuniceras i mycket säkra kanaler. Det bör därför övervägas alternativ till att skicka kommunikationen med e-post eller hantera den i Microsoft365.
- Hur och var den faktiska sammanställningen ska förvaras, exempelvis om den ska ligga i molnet eller utanför. Med tanke på att den här sammanställningen kan innehålla extra skyddsvärda och känsliga personuppgifter gäller samma resonemang som ovan.
- Att om den personuppgiftsansvariga väljer att lagra sammanställningen hos en leverantör som har servrar utanför Sverige behöver den personuppgiftsansvariga planera för det fallet att kontakten med servrarna skulle kunna brytas vid krig och hur man ska lösa en sådan situation. Detta skulle även innebära att den personuppgiftsansvariga tappar kontrollen över sina personuppgifter vilket strider mot GDPR. Detsamma gäller om tekniska möjligheter skulle slås ut helt på grund av krig. Observera dock att GDPR fortfarande är tillämplig även på analog personuppgiftsbehandling.
- Att sammanställningen förslagsvis ska förvaras i ett krypterat system med lösenord. Om man med lätthet kan komma åt systemet, exempelvis om lösenordet till datorn/systemet är lätt att knäcka eller har blivit känt kan det dels ha uppstått en personuppgiftsincident, dels måste den personuppgiftsansvariga ta höjd för att säkerställa informationssäkerheten. Kryptering av de mobila enheterna hos den personuppgiftsansvariga är också en teknisk lösning som hjälper till att säkerställa informationssäkerheten. Andra exempel på tekniska säkerhetsåtgärder är: inloggning, behörighetsspärrar, brandväggar, pseudonymisering, säkerhetskopiering, antiviruskydd.
- När sammanställningen ska skickas till Plikt- och prövningsverket behöver informationssäkerhet också fortfarande efterlevas. Plikt- och prövningsverkets instruktion om att bland annat skicka sammanställningen på USB-minne med rekommenderad post är förenligt med informationssäkerhetsaspekten och GDPR, deras instruktion ska därför följas.

Tekniska lösningar på dessa informationssäkerhetsaspekter behöver varje personuppgiftsansvarig självständigt ta ett ansvar för och förslagsvis diskutera med sin it-personal och sitt dataskyddsombud om hur personuppgifterna ska behandlas rätt och skyddas. Tänk på att det i många fall är fråga om personuppgifter som har olika känslighetsgrad (*harmlösa, integritetskänsliga, extra skyddsvärda och känsliga*) som kommer att behandlas. Detta innebär att det enligt GDPR ställs höga krav på hela personuppgiftsbehandlingen inom ramen för arbetet med detta uppdrag.

²¹ Artikel 35 GDPR.

Särskilt om utbytet av information med Plikt- och prövningsverket

När det gäller kommunikationen med Plikt- och prövningsverket kommer personuppgifterna inom ramen för detta uppdrag att delas till Plikt- och prövningsverket med stöd av avtal²² parterna emellan, vilket också är den rättsliga grunden enligt GDPR för att dela personuppgifterna. Plikt- och prövningsverket är personuppgiftsansvarig för personuppgiftsbehandlingen, när uppgifterna har kommit den till handa, med stöd av totalförsvarsdatalagen (2020:151). Detta innebär att när personuppgiftsansvariga hos Svenska kyrkan skickar sammanställningen av personuppgifterna till Plikt- och prövningsverket blir det en överföring av personuppgifter från en personuppgiftsansvarig till en annan personuppgiftsansvarig, och är alltså inte en fråga om att någon av parterna ska vara personuppgiftsbiträde. Avtalet som rättslig grund gäller även när Plikt- och prövningsverket skickar tillbaka personuppgifterna till den personuppgiftsansvariga om vilka personer som den godkänner som ianspråktaga av Svenska kyrkan. Detta ska dock inte förväxlas med bedömningen av rättslig grund för när den personuppgiftsansvariga internt ska upprätta en sammanställning över vilka personer som ska bemanna krigsorganisationen. Avslutningsvis kan det nämnas att sammanställningen kommer att direkt eller indirekt innehålla känsliga personuppgifter om de personer som ska bemanna krigsorganisationen. Dessa känsliga personuppgifter kommer att delas till Plikt- och prövningsverket och det bör vara förenligt med GDPR eftersom spridning ingår i begreppet "behandling" av personuppgifter,²³ och denna personuppgiftsbehandling i sin helhet bör anses vara förenlig med GDPR (se punkterna 1–8 och särskilt punkten 4 ovan).

²²https://pliktverket.se/download/18.1617f4f9176840a7eb039e/1613991389336/ppv_overenskommelse_registrering.pdf.

²³ Artikel 4(2) GDPR.